

УДК 811.14'02'42'366.5

ГІПОТАКТИЧНІ КОМПЛЕКСИ У СТРУКТУРІ ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ В “КІРОПЕДІІ” КСЕНОФОНТА

Мар'яна Лишак

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: maremar@mail.ru

Розглянуто додаткові речення у структурі непрямой мови як форму передавання внутрішнього мовлення в художньому тексті. Проаналізовано структурні особливості додаткових речень та лексико-стилістичні засоби передавання оцінки героями своїх дій та поглядів.

Ключові слова: внутрішнє мовлення, непряма мова, додаткові речення, оцінна лексика, однорідна супідрядність, послідовна підрядність.

Вивчення питань гіпотаксису, підпорядкування одних частин речення іншим посідає важливе місце на сучасному етапі розвитку мовознавчої науки, оскільки речення є основною елементарною одиницею тексту, що й зумовлює актуальність дослідження. Речення – одиниця формування та вираження думки. Функціонуючи в мовленні як елементарна одиниця спілкування, в межах художнього тексту речення може виражати думки героїв у формі внутрішнього мовлення (ВМ), яке, на думку В. Кухаренко, охоплює всі різновиди художнього зображення розумової діяльності героя [5, с. 171].

Науковці, серед яких К. Кусько [4], О. Сенічева [6], Н. Буцикіна [1], В. Кухаренко [5], Г. Чумаков [8] та інші, констатували, що презентація думки героїв може здійснюватися трьома способами: за допомогою прямої, невластиве-прямої та непрямой мови, зокрема, при дослідженні давньогрецького художнього тексту йдеться про такі її види, як підрядні додаткові речення, конструкції *Accusativus (Nominativus) cum infinitivo* та *Accusativus cum participio*, на що вказують автори граматики давньогрецької мови [3; 7].

Наша праця продовжує низку попередніх, присвячених конструкціям *Accusativus cum infinitivo* та *Nominativus cum infinitivo* в “Кіропедії” Ксенофонта [9; 10], її метою є відтворення схеми функціонування гіпотактичних комплексів – підрядних додаткових речень (ДР) як відображення вербальної структури процесу мислення.

Об'єкт дослідження – різнокомпонентні підрядні ДР у романі, а предмет – особливості їхнього вводу, синтаксичної структури, семантичної ієрархії її складових частин, ступінь повноти структури ДР, лексичні та стилістичні засоби передавання в ДР суб'єктивної оцінки героїв. У структурі цих речень, як і в реченнях з номінативними та акузативними комплексами, також виділяємо ввідну і залежну конструкції. При класифікації аналізуємо ДР за формою дієслова мислення – фінітна або нефінітна (ДМф/ДМнф). Розглянемо спершу приклади речень з фінітним вводом. Їхній аналіз свідчить, що серед них трапляються підрядні ДР із послідовною підрядністю, однорідною супідрядністю чи комбінацією обох

видів. Однорідною супідрядністю називаємо такий тип зв'язку між частинами неелементарних конструкцій, коли ці підрядні частини залежать від опорного слова головної частини й перебувають у однакових семантико-синтаксичних відношеннях між собою [2, с. 341]. Говорячи ж про послідовну підрядність, маємо на увазі підпорядкування підрядної частини головної, а у відношенні до наступної підрядної частини попередня щодо неї виступає головною [2, с. 344].

Для однорідної супідрядності в тексті роману властиве поєднання двох (VIII, 1) або трьох (IV, 2) однорідних ДР: *ἐνόμισεν, ὅτι καὶ τάττει ἱκανός ἐστὶ καὶ ὄρᾶν τὸν ἀτακτοῦντα καὶ κολλάζειν. Οὕτω δὴ γινώσκων ... πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ἐκπονοῦντα ἐπεδείκνυεν* (VIII, 1) – ‘він (Кір) подумав, що він здатний і наказувати, і виявляти порушника, і карати. Так розмірковуючи... він, перш за все, виявляв свою пошану до богів’. Рамкова конструкція *ἐνόμισεν – γινώσκων* охоплює роздуми Кіра про свої повноваження як правителя у Вавилоні від моменту оголошення наказу до здійснення покарання за його невиконання. Від ДМф *ἐνόμισεν* залежить непряма мова, виражена підрядним реченням з однорідною супідрядністю зі сполучником *ὅτι*, яке містить у своїй структурі три ДР. У першому (*ὅτι καὶ τάττει ἱκανός ἐστὶ*) фіксуємо прикметник аксіологічної оцінки *ἱκανός* (з семою “той, що відповідає нормі якості”), для двох наступних (*καὶ ὄρᾶν τὸν ἀτακτοῦντα* та *καὶ κολλάζειν*) характерні еліпсиси сполучника *ὅτι* та складеного присудка *ἱκανός ἐστὶ*. Усі три одиниці-конструкції побудовані за принципом синтаксичного паралелізму і висхідної градації (*τάττειν, ὄρᾶν τὸν ἀτακτοῦντα, κολλάζειν*) і поєднуються за допомогою полісиндетону (три повтори сполучника *καὶ*).

При послідовній підрядності між складовими синтаксичних комплексів простежуються різнопланові змістовні зв'язки: *ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις εἶναι τινα ὄτω καὶ σκηνῆς μελήσει καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς στρατιώταις εἰσιοῦσιν ἔσται* (IV, 2) – ‘він (Кір) пригадав, що у всіх арміях, що б'ються, є потреба в тому, хто подбає і про намети, і щоб для воїнів, які повертаються з бою, було підготовлене продовольство’. Роздумуючи про найкращий вихід зі становища, Кір пригадує про спільні для всіх військ потреби. Підрядне ДР, яке залежить від ДМф *ἐνθυμεῖται*, містить деонтичну оцінку в формі виразу *ἀνάγκη* з еліпсисом *ἐστί*. Від нього залежить конструкція *Accusativus cum infinitivo* (*εἶναι τινα*), яка уточнюється означальним реченням (*ὄτω... μελήσει*) з підпорядкованим ДР із фінальним відтінком (*ὅπως... ἔσται*).

ДР може також поширюватися наслідковим реченням (V, 2; VI, 1). Особливо цікавим є приклад, в якому воєначальник Гобрій під час вечери з персами в шатрі Кіра розмірковує про їхні взаємини та ставлення один до одного: *ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώτων τε ἀλλήλους τοιαῦτα οἷα ἐρωτηθῆναι ἢ διὸν ἢ μὴ καὶ ἔσχωπτον οἷα σκωφθῆναι ἢ διὸν ἢ μὴ: ἃ τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὑβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τοῦ αἰσχρὸν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους* (V, 2) – ‘Гобрій помітив також, що вони ставили один одному такі питання, на які відповіді було приємніше, ніж не (відповісти), що вони сміялися над тим, з приводу чого приємніше було бути висміяним, ніж не (висміяним), що те, з приводу чого вони жартували, було дуже далеким від зухвальства, далеким від вчинення чогось ганебного, далеким від взаємних образ’. У реченні з однорідною супідрядністю після ДМф *ἐνενόησε* йдуть п'ять одиниць-конструкцій, уточнених трьома означальними. Перші два ДР побудовані за принципом синтаксичного паралелізму (*ὡς ἐπηρώτων τε ἀλλήλους τοιαῦτα, ἔσχωπτον*), але з еліпсисом сполучника *ὡς* та двох прямих додатків – особи (*ἀλλήλους*) та речі (*τοιαῦτα*) у другому реченні. Однакова синтаксична будова характерна й для двох перших означальних речень (*οἷα ἐρωτηθῆναι ἢ διὸν ἢ μὴ, οἷα σκωφθῆναι ἢ διὸν ἢ μὴ*), в яких простежується еліпсис

дієслова ἐστί при іменній частині присудка ἦδιον. У трьох ДР (1. ἃ τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, 2. πολὺ δὲ τοῦ αἰσχροῦν τι ποιεῖν, 3. πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους) бачимо синтаксичний паралелізм, який супроводжується еліпсисом означальних речень (ἃ τε ἔπαιζον), які виконують функцію уточнення, сполучника ὡς та присудка ἀπῆν у другому та третьому. Крім синтаксичного паралелізму та еліпсисів, аналізований приклад насичений засобами ритмічної організації прози: варіацією граматичних форм дієслова (ἐπηρώτων – ἐρωτηθῆναι, ἔσκωπτον – σκωφθῆναι), різними видами лексичного повтору, зокрема анафорою (πολὺ), епіфорою (ἦδιον ἢ μή). Тут бачимо синоніми (ἔσκωπτον – ἔπαιζον), прикметник емоційної оцінки ἦδιον (сема “той, що викликає задоволення”), лексику етичної (ὕβρεως, τοῦ αἰσχροῦν, τοῦ χαλεπαίνεσθαι) та кількісної (πολὺ) оцінок. Три останні однорідні речення розташовані в порядку наростання їхніх семантичних та емоційно-експресивних якостей, і, ймовірно, творять градацію (ὕβρεως, τοῦ αἰσχροῦν τι ποιεῖν, τοῦ χαλεπαίνεσθαι).

Розглянуті випадки ДР мають таку синтаксичну структуру:

1. ДМф → ДР (ὅτι) → наслідкове речення (VI, 1).

2. ДМф → ὅτι (ДР №1 + ДР №2 + ДР №3) (VIII, 1).

3. ДМф → ὅτι (ДР № 1 + ДР № 2) (IV, 2).

4. ДМф → ДР з ὅτι → Accusativus cum infinitivo → означальне речення → ДР з фінальним відтінком (IV, 2).

5. ДМф → ДР з ὡς → означальне речення + ДР → означальне речення + ДР з ὡς → означальне речення + ДР + ДР (V, 2).

Як бачимо, серед ДР, які вводяться ДМф, можна виокремити синтаксичні комплекси різної структури, які, зазвичай, не обмежуються тільки самим ДР. Серед них простежуємо такі моделі, в яких від ДР залежить наслідкове або ДР з дво-, три- та навіть восьмичленною однорідною супідрядністю чи послідовною підрядністю.

Аналіз ДР після нефінітної форми дієслова вводу показує, що вони будуються за різними моделями. Серед них дуже рідко трапляються такі, які складаються лише з самого ДР: ὁ δὲ Ἀρμένιος ὡς ἦκουσε τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ Κύρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοῖη καὶ τὸν δασμὸν λείπων καὶ τὸ στράτευμα οὐ πέμπων (III, 1) – ‘Вірменський же цар, коли вислухав посланця від Кіра, злякався, подумавши, що чинив несправедливо, і затримуючи виплату данини, і не присилаючи війська’. Цей конструкт непрямої мови, який передає побоювання вірменського царя щодо вчиненого ним, утворює речення, залежне від ДМнф ἐννοήσας. Тут фіксуємо дієслово етичної оцінки ἀδικοῖη, полісиндетон (двічі повторюється сполучник καὶ) та оміотелевт (τὸν δασμὸν λείπων πέμπων).

Частіше їм властива двокомпонентна (V, 5), трикомпонентна (III, 3) або чотирикомпонентна однорідна супідрядність (IV, 2): Ἐννοηθέντες ... καὶ ὅτι νῦν τεθναίη μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἠττημένοι δ' εἶεν, φόβος δ' ἐνείη τῷ στρατεύματι, οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν, ταῦτα ἐνθυμούμενοις ἔδοξεν (IV, 2) – ‘Подумавши, що загинув полководець асирійців, і що вони переможені, і що страх охопив військо, і що союзники їхні стали неспівними і втекли, все це обдумавши, вони вирішили...’ Тут натрапляємо на міркування, які передували рішенню племені гірканців приєднатися до Кіра. Після ДМнф ἐννοηθέντες непряму мову утворюють чотири ДР з однорідною супідрядністю, перше з яких вводиться сполучником ὅτι, а інші три (ἠττημένοι δ' εἶεν, φόβος δ' ἐνείη τῷ στρατεύματι, οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν) містять його еліпсис. Окрім цього, асонанс звуку “e” та градаційний принцип побудови останніх трьох речень підсилюють переконливість логіки ВМ, яке обрамлене ДМнф ἐννοηθέντες – ἐνθυμούμενοις.

Найхарактерніша для цього типу вводу послідовна супідрядність, при якій ДР ускладнюється умовним (V, 4) або означальним (VII, 1) реченнями: Ἐννοήσας δὲ ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες ὄντες πλησίον Βαβυλῶνος κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῆ, ... ἐκέλευε (V, 4) – ‘Розсудивши, що ті жителі поблизу Вавилону, які приєдналися до нього, страждатимуть, якщо сам він не буде завжди поруч ... Кір наказав...’ Речення демонструє роздуми Кіра про обставини перемир’я з ассирійським царем. Після ДМнф ἔννοήσας у ДР фіксуємо дієслово емоційної оцінки πείσονται, підсилене прислівником аксіологічної оцінки κακῶς (з семою “якість нижче норми”). Роздуми Кіра деталізує умовне речення (ἂν μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῆ). Окрім цього, тут фіксуємо асонанс звуку “ο”, який повторюється майже в кожному слові.

κατανοῶν δὲ ὡς πρόσω τὸν καμπτήρα ἐκατέρωθεν ἐποίησαντο περὶ ὃν κάμπτοντες ἀνέτεινον τὰ κέρατα ... ἔφη ... (VII, 1) – ‘думаючи, що (воїни) так далеко загнули з обох боків фланг, витягнувши боки, ... Кір сказав’. Кір, взявши до уваги як шикуються війська супротивників, обдумує, яке бойове положення краще зайняти. ДР з ὡς після ДМнф κατανοῶν розширюється означальним реченням (περὶ ὃν ... κέρατα). Тут фіксуємо синоніми (καμπτήρα – κέρατα), спільнокореневі слова (καμπτήρα – κάμπτοντες) та алітерацію звука “κ”.

Серед комбінованих синтаксичних комплексів зустрічається поєднання трьох ДР, останнє з яких може поширюватися означальним реченням або реченням мети: Ἐννοῶν δὲ τὸ αὐτοῦ πρᾶγμα ὅτι ἐπιχειροίη μὲν ἄρχειν πολλῶν ἀνθρώπων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει τῇ μεγίστῃ τῶν φανερῶν, αὕτη δ’ οὕτως ἔχοι αὐτῷ ὡς πολεμιωτάτη ἂν γένοιτο ἀνδρὶ πόλις, ταῦτα δὴ λογιζόμενος... ἠγήσατο (VII, 3) – ‘Роздумуючи про свої справи, що йому належить правити багатьма людьми, що він збирався жити в найбільшому зі всіх славних міст, а місто може ставитися до нього так, як до мужа може віднести найворожіше місто, так роздумуючи, він вирішив...’ Захопивши Вавилон, Кір розмірковує про непрості умови свого правління. Структура непрямой мови обмежена рамковою конструкцією з ментальною семантикою ἔννοῶν – λογιζόμενος, яка починає та завершує роздуми. Речення складається з чотирьох одиниць-конструкцій: трьох додаткових з однорідною супідрядністю та однієї означальної. У першій (ὅτι ἐπιχειροίη) виступає прикметник кількісної оцінки πολλῶν (з семою “кількість, що перевищує необхідну”), друга (παρασκευάζοιτο) побудована за аналогією до першої, містить еліпсис сполучника ὅτι, прикметники якісної оцінки μεγίστῃ (з архісемою “значний за величиною” та додатковою семою “якість, що вища за норму”) та φανερῶν (з семою “якість, що вища за норму”). У третьому реченні (αὕτη δ’ οὕτως ἔχοι αὐτῷ) також спостерігаємо еліпсис сполучника ὅτι. Думка Кіра уточнюється підрядним означальним реченням (ὡς ... πόλις), у якому є прикметник аксіологічної оцінки в суперлативі πολεμιωτάτη (з архісемою “той, що ставиться вороже” та додатковою семою “якість, що набагато перевищує норму”).

Схеми ДР після нефінітної форми дієслова вводу мають такий вигляд:

1. ДМнф → ДР з ὅτι (III, 1).
2. ДМнф → ДР з ὡς + ДР (V, 5).
3. ДМнф → ДР з ὅτι → означальне речення (II, 1).
4. ДМнф → ДР з ὅτι → означальне речення (II, 1).
5. ДМнф → ДР з ὡς → вираз мети + ДР → вираз мети + ДР (III, 3).
6. ДМнф → ДР з ὅτι + ДР + ДР + ДР ↔ ДМнф (IV, 2).
7. ДМнф → ДР з ὅτι → умовне речення (V, 4).
8. ДМнф → ДР з ὡς → означальне речення (VII, 1).
9. ДМнф → ДР з ὅτι + ДР + ДР → означальне речення ↔ ДМнф (VII, 3).

10. ДМнф → ДР з ὄτι [умовне речення] + ДР з фінальним відтинком + ДР → речення мети (VII, 2).

Серед названих схем ВМ зустрічаються обмежені самим ДР і ускладнені розгалуженнями їхньої синтаксичної будови: від двох до п'яти компонентів з однорідною супідрядністю або з послідовною підрядністю.

Проведений огляд гіпотактичних структур ВМ дає змогу стверджувати таке:

1. Головним ідентифікатором ВМ, вираженого також і непрямою мовою, є ввідне дієслово з семантикою мислення в фінітній чи нефінітній формі (κατενόησεν, ἐνόμισεν, γινώσκων, ἐνθυμέται, ἐνενόησε, ἐνοήσας, μεταγινώσκειν, δοκῶν, κατανοῶν, ἐνοηθέντες, ἐνθυμούμενοις, ἐνοῶν, λογίζομενος, κατανοήσας). При цьому, керуюче дієслово може стояти в формі *Indicativus imperfecti, aoristi ma praesentis*. Переважає його вживання в *Indicativus aoristi* (56%), оскільки роздуми в більшості випадків є ретроспективними, тобто спершу відбулися певні події, а вже по тому герой роздумує над ними. Серед аналізованих прикладів переважає вживання ДР з ὄτι та ὡς після ДМнф (понад 70%). Дієслово мислення може не тільки передувати непрямій мові, налаштовуючи читача на розгортання роздумів, але й узагальнювати їх, утворюючи своєрідну рамкову структуру.

2. Акти ВМ у творі, представлені системою з ДР, можуть мати елементарну структуру, тобто складатися тільки зі самого ДР, двокомпонентну, для елементів якої характерна однорідна супідрядність (два ДР) або послідовна підрядність, коли ДР ускладнюється підрядними (означальним, умовним чи наслідковим), трикомпонентну, яка реалізується у вигляді однорідної супідрядності, чотири-, п'яти- та восьмикомпонентну з нашаруванням речень-конструкцій. Така структура актів ВМ відображає деталізацію мисленневих процесів, які супроводжуються аргументацією різного типу: уточнюючою (67% – означальні речення), фінальною (25% у вигляді властивих та невластивих речень мети), умовною чи пояснювальною (8% – умовні та наслідкові речення). Схема ВМ може мати лінійну структуру, яка передається однорідною супідрядністю (два, три, чотири компоненти) або ієрархічну, що характеризується різними смисловими відношеннями між її компонентами. ВМ, виражене підрядними ДР, може бути лаконічним і розгалуженим, передаючи аналітичний характер логіки ВМ, його активність та динамізм.

3. Характерною рисою ВМ є неповнота структури ДР, до якої призводить широке застосування еліптичних конструкцій, та синтаксичний паралелізм, які підкреслюють згорнутість ВМ, його тяжіння до компактної, фрагментарної будови, що обумовлено контекстом та ситуацією ВМ, тобто речення вибудовуються за усталеною схемою, при цьому герої витрачають менше часу на роздуми, зосереджуючись на головному.

4. Майже всі приклади містять внутрішню суб'єктивну оцінку героями описуваних фактів, а саме: модальну, логічну, деонтичну, емоційну, етичну, утилітарну, кількісну чи якісну. Лексика оцінки свідчить про намагання героїв довести собі правильність власних вчинків та поглядів щодо військових маневрів, щодо відповідності правителя окресленому ідеалу, щодо вчиненого і запланованого, завдяки чому герої виступають у своїх думках якнайвідвертіше.

5. ВМ надзвичайно поетичне, такі риторичні засоби як оміотелевт, оміопот, алітерація, асонанс, полісиндетон, хіазм, анафора, епіфора, синтаксичний паралелізм, градація, варіація граматичних форм, вживання синонімів та спільнокореневих слів сприяють концентрації уваги на певних фактах роздумів героїв.

Перспективи дослідження полягають у розгляді гіпотактичних структур передання ВМ у романах Лонга “Дафніс і Хлоя”, Ахілла Татія “Левкіпа і Клітофон”, Ксенофонта Ефеського “Ефеські історії, або Роман про Габрокома й Анфію”, Харітона “Херей та Калліроя” та Геліодора “Ефіопіка”.

1. Буцикіна Н. Є. Лінгвокогнітивний та комунікативний аспекти внутрішнього мовлення персонажів (на матеріалі художньої прози Ф. Моріака) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / Н. Є. Буцикіна. – К., 2004. – 19 с. 2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник / Іван Романович Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 364 с. 3. Звонська-Денисюк Л. Л. Давньогрецька мова : підручник для студентів відділення класичної філології та гуманітарних факультетів вищих закладів освіти / Звонська-Денисюк Л. Л. – К. : Томіріс, 1997. – 589 с. 4. Кусько Е. Я. Проблемы языка современной художественной литературы: Несобственно-прямая речь в литературе ГДР / Кусько Е. Я. – Львов : Вища школа, 1980. – 207 с. 5. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту [Текст] : підручник для студентів старших курсів філологічних спеціальностей / Кухаренко В. А. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с. 6. Сеничева О. А. Средства выражения внутренней речи в художественном тексте : дис. ... канд. філол. наук / Сеничева Ольга Анатольевна. – Донецьк, 2005. – 160 с. 7. Славятинская М. Н. Учебник древнегреческого языка. Изд. 2-е, исправленное и дополненное. – М. : Филоматис, 2003. (Серия “Филология”) – 620 с. 8. Чумаков Г. М. Синтаксис конструкций с чужой речью / Григорий Михайлович Чумаков. – К. : Вища школа, 1975. – 220 с. 9. Щербата М. В. Відмінкові інфінітивні конструкції як форма передання внутрішнього мовлення в “Кіропедії” Ксенофонта // Наук. вісн. Волинськ. держ. уні-ту, Сер.: Філол. науки. Мовознавство. – 2011. – № 3 (6). – С. 117 – 120. 10. Щербата М. В. Конструкція *Nominativus cum infinitivo* як форма передання внутрішнього мовлення в “Кіропедії” Ксенофонта // Наук. вісн. Чернів. уні-ту. – 2011. – Вип. 565. – С. 151–155.

ГИПОТАКТИЧЕСКИЕ КОМПЛЕКСЫ В СТРУКТУРЕ ВНУТРЕННЕЙ РЕЧИ В “КИРОПЕДИИ” КСЕНОФОНТА

Марьяна Лишак

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина
e-mail: maremar@mail.ru*

Рассмотрены придаточные предложения как форма передачи внутренней речи в художественном тексте средствами косвенной речи. Проанализированы структурные особенности придаточных предложений и лексико-стилистические средства передачи оценки героями своих действий и взглядов.

Ключевые слова: внутренняя речь, косвенная речь, придаточные предложения, лексика оценки, однородное соподчинение, последовательное подчинение.

**HYPOTACTIC COMPLEXES IN THE STRUCTURE
OF INNER SPEECH IN XENOPHON'S *CYROPAEDIA***

Mariana Lyshak

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: maremar@mail.ru*

The article deals with the object clauses as a form of transmission of the inner speech in a literary text by means of indirect speech. The structural features of object clauses as well as their potential for conveying the category of self-evaluation on the part of the protagonists are also tackled.

Keywords: inner speech, indirect speech, object clauses, subjective evaluation, homogeneous collateral subordination, consecutive subordination.

Стаття надійшла до редколегії
17.01.2012 р.

Статтю прийнято до друку
22.05.2012 р.